CÁC PHƯƠNG PHÁP KIỂM TRA, ĐÁNH GIÁ SỬ DỤNG CÔNG NGHỆ TRÍ TUỆ NHÂN TẠO TRONG GIẢNG DẠY NGỮ PHÁP TIẾNG TRUNG QUỐC

Bùi Hồng Vân
Học viện An ninh nhân dân

Tóm tắt: *Sự phát triển nhanh chóng của trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence - AI) đang tạo ra những thay đổi căn bản trong lĩnh vực giáo dục nói chung và giảng dạy ngoại ngữ nói riêng. Trong dạy học tiếng Trung Quốc, AI không chỉ hỗ trợ xây dựng học liệu, thiết kế hoạt động học tập mà còn mở ra nhiều phương thức đổi mới kiểm tra, đánh giá theo hướng cá thể hóa, thích ứng và phản hồi tức thời. Đối với giảng dạy ngữ pháp tiếng Trung, việc đánh giá năng lực của người học luôn là một thách thức bởi yêu cầu kết hợp giữa tri thức ngôn ngữ, khả năng vận dụng và năng lực giao tiếp. Bài viết tổng hợp và phân tích các phương pháp kiểm tra, đánh giá sử dụng AI đang được áp dụng trong giảng dạy ngữ pháp tiếng Trung, đánh giá mức độ hiệu quả, những hạn chế cũng như đề xuất mô hình ứng dụng AI trong kiểm tra, đánh giá ngữ pháp tiếng Trung phù hợp với bối cảnh giáo dục đại học Việt Nam.*

Từ khóa: *trí tuệ nhân tạo, AI, kiểm tra đánh giá, ngữ pháp tiếng Trung, giáo dục ngoại ngữ.*

METHODS OF TESTING AND EVALUATING USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGY IN TEACHING CHINESE GRAMMAR

Abstract: *The rapid development of artificial intelligence (AI) is creating fundamental changes in the field of education in general and foreign language teaching in particular. In teaching Chinese, AI not only supports the development of learning materials and the design of learning activities but also opens up many innovative methods of testing and evaluation in a personalized, adaptive, and immediate feedback-oriented manner. For teaching Chinese grammar, assessing learners' competence is always a challenge because it requires a combination of linguistic knowledge, application ability, and communication skills. This article synthesizes and analyzes AI-based testing and assessment methods currently applied in teaching Chinese grammar, evaluating their effectiveness, limitations, and proposing a model for applying AI in Chinese grammar testing and assessment suitable for the context of Vietnamese higher education.*

Keywords: *Artificial intelligence, AI, testing and assessment, Chinese grammar, foreign language education.*

Nhận bài: 13/05/2026 *Phản biện: 13/06/2026* *Duyệt đăng: 17/06/2026*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chuyển đổi số đang trở thành xu hướng tất yếu của giáo dục đại học trên thế giới. Trong bối cảnh đó, trí tuệ nhân tạo (AI) nổi lên như một trong những công nghệ có khả năng làm thay đổi sâu sắc cách thức dạy học, quản lý đào tạo cũng như kiểm tra, đánh giá kết quả học tập. Theo UNESCO (2023), AI không chỉ là công cụ hỗ trợ giảng dạy mà còn là động lực thúc đẩy quá trình cá thể hóa học tập, nâng cao chất lượng phản hồi và tối ưu hóa hoạt động đánh giá. Trong lĩnh vực giảng dạy ngoại ngữ, đặc biệt là tiếng Trung Quốc, AI được ứng dụng ngày càng rộng rãi thông qua các nền tảng học tập thông minh, hệ thống chấm điểm tự động, chatbot hội thoại, trợ lý học tập và các mô hình ngôn ngữ lớn (Large Language Models - LLMs) như ChatGPT, Gemini, Claude hay DeepSeek. Các công nghệ này cho phép tạo lập môi trường học tập tương tác, hỗ trợ người học luyện tập ngữ pháp, phát hiện lỗi sai và nhận phản hồi gần như ngay lập tức.

Ngữ pháp là một trong những thành tố cốt lõi của năng lực giao tiếp bằng tiếng Trung. Không giống như nhiều ngôn ngữ khác, ngữ pháp tiếng Trung có những đặc điểm riêng về trật tự từ, hệ thống bổ ngữ, trợ từ, kết cấu câu và sự phụ thuộc lớn vào ngữ cảnh. Do đó, việc kiểm tra, đánh giá ngữ pháp không chỉ dừng lại ở việc xác định đúng hay sai của cấu trúc câu mà còn cần đánh giá khả năng vận dụng trong các tình huống giao tiếp thực tế. Trong nhiều năm, hoạt động kiểm tra ngữ pháp chủ yếu dựa trên các bài thi giấy, câu hỏi trắc nghiệm và chấm điểm thủ công. Phương pháp này mặc dù đảm bảo tính ổn định nhưng bộc lộ nhiều hạn chế như phản hồi chậm, thiếu cá thể hóa, khó theo dõi quá trình tiến bộ của người học và gây áp lực lớn cho giảng viên khi số lượng sinh viên tăng cao.

Sự phát triển của AI đã tạo điều kiện hình thành các mô hình đánh giá mới theo hướng liên tục, thông minh và dựa trên dữ liệu học tập. AI có khả năng phân tích hàng nghìn bài làm trong thời gian ngắn, xác định các dạng lỗi ngữ pháp phổ biến, dự đoán mức độ thành thạo của người học và tự động đề xuất nội dung ôn tập phù hợp. Điều này không chỉ nâng cao hiệu quả đánh giá mà còn góp phần thay đổi quan niệm truyền thống về kiểm tra, đánh

giá từ mục tiêu "đánh giá kết quả" sang "đánh giá vì sự tiến bộ của người học". Mặc dù vậy, việc ứng dụng AI trong đánh giá ngữ pháp tiếng Trung vẫn còn nhiều vấn đề cần nghiên cứu. Một mặt, AI mang lại lợi ích về tốc độ, tính khách quan và khả năng cá thể hóa. Mặt khác, công nghệ này vẫn gặp hạn chế trong việc đánh giá tư duy ngôn ngữ, năng lực sáng tạo và các yếu tố văn hóa – ngữ dụng. Ngoài ra, nguy cơ phụ thuộc vào AI, vấn đề đạo đức, quyền riêng tư và tính minh bạch của thuật toán cũng đặt ra nhiều yêu cầu mới đối với các nhà giáo dục.

Tại Việt Nam, nghiên cứu về ứng dụng AI trong kiểm tra, đánh giá tiếng Trung còn tương đối ít và chủ yếu tập trung vào hỗ trợ dạy học, chưa đi sâu phân tích các phương pháp đánh giá cũng như hiệu quả sư phạm của từng hình thức. Vì vậy, việc nghiên cứu một cách hệ thống các phương pháp kiểm tra, đánh giá sử dụng AI trong giảng dạy ngữ pháp tiếng Trung có ý nghĩa cả về lý luận và thực tiễn, góp phần cung cấp cơ sở khoa học cho việc đổi mới hoạt động kiểm tra, đánh giá trong đào tạo ngoại ngữ.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm kiểm tra, đánh giá và vai trò của ai trong kiểm tra đánh giá

2.1.1. Khái niệm

Kiểm tra, đánh giá là quá trình thu thập, phân tích và sử dụng thông tin nhằm xác định mức độ đạt được mục tiêu học tập của người học, đồng thời cung cấp căn cứ để điều chỉnh hoạt động dạy và học. Theo quan điểm giáo dục hiện đại, đánh giá không chỉ nhằm xác nhận kết quả cuối cùng mà còn hướng đến hỗ trợ quá trình học tập thông qua phản hồi thường xuyên, kịp thời và mang tính phát triển. Trong giảng dạy ngoại ngữ, đặc biệt là tiếng Trung, đánh giá được chia thành ba hình thức chủ yếu:

- Đánh giá đầu vào (Diagnostic Assessment): xác định trình độ ban đầu và những khó khăn của người học trước khi bắt đầu khóa học.

- Đánh giá quá trình (Formative Assessment): theo dõi sự tiến bộ trong suốt quá trình học tập, giúp điều chỉnh hoạt động giảng dạy và học tập.

- Đánh giá tổng kết (Summative Assessment): xác định mức độ đạt chuẩn đầu ra sau một học phần hoặc chương trình đào tạo.

Sự kết hợp hài hòa ba hình thức này góp phần hình thành hệ thống đánh giá toàn diện, phản ánh đầy đủ năng lực sử dụng ngôn ngữ của người học.

2.1.2. Vai trò của AI trong kiểm tra, đánh giá

Trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence – AI) đang trở thành một trong những công nghệ cốt lõi thúc đẩy đổi mới hoạt động kiểm tra, đánh giá trong giáo dục hiện đại. Trong lĩnh vực giảng dạy ngoại ngữ, AI được hiểu là việc ứng dụng các công nghệ như học máy (Machine Learning), xử lý ngôn ngữ tự nhiên (Natural Language Processing – NLP), học sâu (Deep Learning) và các mô hình ngôn ngữ lớn (Large Language Models – LLMs) nhằm hỗ trợ thiết kế, triển khai và tối ưu hóa quá trình dạy học cũng như đánh giá kết quả học tập. Khác với các hình thức đánh giá truyền thống chủ yếu tập trung vào kết quả cuối cùng, AI cho phép xây dựng hệ thống đánh giá liên tục, cá thể hóa và dựa trên dữ liệu, đáp ứng yêu cầu đổi mới kiểm tra, đánh giá theo định hướng phát triển năng lực.

Trong giảng dạy ngữ pháp tiếng Trung Quốc, AI đóng vai trò quan trọng ở nhiều khía cạnh của quá trình đánh giá. Trước hết, AI có khả năng tự động xây dựng hệ thống câu hỏi phù hợp với mục tiêu kiểm tra và trình độ của người học, giúp giảng viên đa dạng hóa hình thức đánh giá và giảm đáng kể thời gian biên soạn đề. Đồng thời, thông qua công nghệ xử lý ngôn ngữ tự nhiên, AI có thể phân tích câu trả lời của người học, nhận diện các lỗi về trật tự từ, trợ từ, bổ ngữ, lượng từ hoặc cấu trúc câu, từ đó đưa ra phản hồi tức thời kèm theo gợi ý sửa lỗi. Phản hồi nhanh chóng giúp người học nhận biết và điều chỉnh sai sót ngay trong quá trình học, góp phần nâng cao hiệu quả tiếp thu kiến thức và hạn chế việc hình thành các lỗi ngôn ngữ kéo dài.

Bên cạnh đó, AI còn hỗ trợ chấm điểm tự động đối với các bài tập tự luận ngắn và các nhiệm vụ sử dụng ngữ pháp trong ngữ cảnh cụ thể, góp phần nâng cao tính khách quan và nhất quán trong đánh giá. Một ưu điểm nổi bật khác là khả năng thu thập và phân tích dữ liệu học tập của từng người học, bao gồm tần suất luyện tập, dạng lỗi thường gặp, thời gian hoàn thành bài tập và mức độ tiến bộ theo từng chủ điểm ngữ pháp. Trên cơ sở đó, hệ thống AI có thể dự báo nguy cơ học tập, đề xuất nội dung ôn tập phù hợp và thiết kế các bài kiểm tra thích ứng với năng lực của từng cá nhân. Điều này không chỉ hỗ trợ giảng viên theo dõi quá trình học tập một cách toàn diện mà còn tạo điều kiện để người học xây dựng lộ trình học tập cá nhân hóa, phát huy tính chủ động và năng lực tự điều chỉnh. Có thể thấy, với khả năng xử lý dữ liệu lớn trong thời gian ngắn và cung cấp phản

hồi chính xác, AI đang góp phần chuyển đổi hoạt động kiểm tra, đánh giá ngữ pháp tiếng Trung từ mô hình đánh giá kết quả sang mô hình đánh giá vì sự tiến bộ của người học, đồng thời nâng cao chất lượng và hiệu quả của quá trình dạy học trong bối cảnh chuyển đổi số giáo dục.

2.2. Các phương pháp kiểm tra, đánh giá sử dụng công nghệ AI trong giảng dạy ngữ pháp tiếng Trung Quốc

Sự phát triển của trí tuệ nhân tạo đã làm thay đổi quan niệm truyền thống về kiểm tra, đánh giá trong giáo dục ngoại ngữ. Nếu như trước đây hoạt động đánh giá chủ yếu được thực hiện sau quá trình học tập nhằm xác định kết quả cuối cùng, thì với sự hỗ trợ của AI, đánh giá được tích hợp xuyên suốt quá trình dạy học, hướng đến cung cấp phản hồi liên tục, hỗ trợ điều chỉnh hoạt động học tập và phát triển năng lực của người học. Trong giảng dạy ngữ pháp tiếng Trung Quốc, AI được ứng dụng thông qua nhiều phương pháp khác nhau, từ chấm điểm tự động, đánh giá thích ứng đến phân tích dữ liệu học tập và đánh giá đa phương thức. Mỗi phương pháp có nguyên lý hoạt động, phạm vi ứng dụng và giá trị sư phạm riêng.

2.2.1. Đánh giá thích ứng (Adaptive Assessment)

Đánh giá thích ứng là phương pháp sử dụng thuật toán học máy (Machine Learning) để điều chỉnh mức độ khó của câu hỏi dựa trên kết quả trả lời của người học. Khác với bài kiểm tra truyền thống có cùng một bộ câu hỏi cho tất cả học viên, hệ thống đánh giá thích ứng xây dựng lộ trình kiểm tra riêng cho từng cá nhân. Trong giảng dạy ngữ pháp tiếng Trung, hệ thống AI có thể bắt đầu bằng các câu hỏi cơ bản về trật tự từ, trợ từ hoặc lượng từ. Nếu người học trả lời chính xác, hệ thống sẽ chuyển sang các cấu trúc phức tạp hơn như câu chữ "把", câu chữ "被", bổ ngữ xu hướng hoặc bổ ngữ kết quả. Ngược lại, nếu phát hiện nhiều lỗi ở một chủ điểm ngữ pháp, AI sẽ tự động bổ sung các câu hỏi cùng mức độ hoặc thấp hơn để xác định chính xác khoảng trống kiến thức.

Phương pháp này giúp giảm hiện tượng "quá dễ" hoặc "quá khó" trong kiểm tra, đồng thời phản ánh chính xác hơn năng lực thực tế của người học. Dưới góc nhìn tâm lý học giáo dục, đánh giá thích ứng góp phần duy trì động cơ học tập, hạn chế cảm giác thất bại và giảm tải nhận thức (Cognitive Load), đặc biệt đối với sinh viên trình độ sơ cấp. Tuy nhiên, hiệu quả của đánh giá thích ứng phụ thuộc lớn vào chất lượng ngân hàng câu hỏi và thuật toán lựa chọn câu hỏi. Việc xây dựng hệ thống đòi hỏi lượng dữ liệu lớn và quá trình hiệu chỉnh liên tục để đảm bảo độ tin cậy.

2.2.2. Chấm điểm tự động bằng xử lý ngôn ngữ tự nhiên (Automated Grammar Assessment)

Đây là phương pháp được ứng dụng phổ biến nhất hiện nay. AI sử dụng công nghệ xử lý ngôn ngữ tự nhiên (Natural Language Processing – NLP) kết hợp với mô hình ngôn ngữ lớn (Large Language Models – LLMs) để phân tích câu trả lời của người học. Không chỉ xác định đúng hoặc sai, hệ thống còn có khả năng nhận diện loại lỗi ngữ pháp, phân tích nguyên nhân và đưa ra gợi ý chỉnh sửa. Chẳng hạn, khi sinh viên viết: 我昨天在图书馆学习汉语了两个小时。AI có thể xác định lỗi nằm ở vị trí của tân ngữ "汉语", đồng thời đề xuất cách diễn đạt phù hợp: 我昨天在图书馆学习了两个小时的汉语。

Điểm mạnh của phương pháp này là phản hồi gần như tức thời. Sinh viên không cần chờ giảng viên chấm bài mà có thể sửa lỗi ngay sau khi hoàn thành bài tập. Theo quan điểm của thuyết kiến tạo (Constructivism), phản hồi tức thời giúp củng cố tri thức mới và hạn chế sự hình thành các lỗi ngôn ngữ kéo dài. Mặc dù vậy, AI vẫn gặp khó khăn trong việc đánh giá các câu có nhiều cách diễn đạt đúng hoặc các lỗi liên quan đến ngữ dụng, sắc thái biểu đạt và văn hóa giao tiếp.

2.2.3. Đánh giá thông qua chatbot AI

Sự xuất hiện của các chatbot AI như ChatGPT, Gemini, Claude hay DeepSeek đã mở rộng phạm vi đánh giá từ kiến thức ngữ pháp sang năng lực sử dụng ngôn ngữ trong giao tiếp. Trong phương pháp này, chatbot đóng vai người đối thoại, tạo ra các tình huống giao tiếp và đánh giá mức độ sử dụng cấu trúc ngữ pháp của người học. Ví dụ, chatbot yêu cầu sinh viên mô tả một chuyến du lịch bằng tiếng Trung và đặt ra yêu cầu sử dụng ít nhất ba cấu trúc: "虽然……但是……", "把", "越来越……".

Sau khi người học trả lời, AI sẽ đánh giá theo nhiều tiêu chí:

- Độ chính xác ngữ pháp;
- Mức độ đa dạng của cấu trúc câu;
- Tính phù hợp với ngữ cảnh;
- Mức độ lưu loát của diễn đạt;
- Khả năng sửa lỗi.

Ưu điểm nổi bật của phương pháp này là tạo môi trường đánh giá gần với giao tiếp thực tế, góp phần giảm áp lực tâm lý khi kiểm tra và khuyến khích người học sử dụng ngôn ngữ một cách tự

nhiên. Tuy nhiên, kết quả đánh giá của chatbot đôi khi chưa thống nhất giữa các lần chấm và chịu ảnh hưởng bởi cách đặt câu hỏi (prompt), do đó cần có tiêu chí chuẩn hóa khi sử dụng trong đánh giá chính thức.

2.2.4. Đánh giá dựa trên phân tích dữ liệu học tập (Learning Analytics)

Khác với các phương pháp chỉ đánh giá bài kiểm tra, Learning Analytics sử dụng AI để phân tích toàn bộ dữ liệu học tập của người học.

Nguồn dữ liệu bao gồm:

• Số lần luyện tập;
• Thời gian làm bài;
• Tốc độ trả lời;
• Dạng lỗi thường gặp;
• Tiến bộ theo từng chủ điểm ngữ pháp;
• Mức độ tham gia hoạt động học tập.

Từ dữ liệu này, AI xây dựng hồ sơ học tập (Learning Profile) cho từng sinh viên và dự báo nguy cơ học tập. Ví dụ, nếu hệ thống phát hiện một sinh viên liên tục mắc lỗi về bổ ngữ khả năng nhưng đạt kết quả tốt ở câu chữ "把", AI sẽ đề xuất lộ trình ôn tập tập trung vào bổ ngữ thay vì giao toàn bộ nội dung như phương pháp truyền thống.

Phương pháp này phù hợp với xu hướng đánh giá vì sự tiến bộ của người học (Assessment for Learning), giúp giảng viên đưa ra quyết định sư phạm dựa trên bằng chứng dữ liệu thay vì cảm tính. Hạn chế lớn nhất là yêu cầu hệ thống quản lý học tập đồng bộ và đặt ra vấn đề bảo mật dữ liệu cá nhân.

III. KẾT LUẬN

Việc ứng dụng công nghệ trí tuệ nhân tạo trong kiểm tra, đánh giá ngữ pháp tiếng Trung Quốc đã tạo ra những chuyển biến tích cực theo hướng hiện đại hóa và cá thể hóa hoạt động đánh giá. Các phương pháp như đánh giá thích ứng, chấm điểm tự động bằng xử lý ngôn ngữ tự nhiên, đánh giá thông qua chatbot AI, phân tích dữ liệu học tập không chỉ nâng cao hiệu quả kiểm tra mà còn cung cấp phản hồi kịp thời, hỗ trợ người học điều chỉnh quá trình học tập và giúp giảng viên đưa ra quyết định sư phạm dựa trên dữ liệu. Tuy nhiên, mỗi phương pháp đều có những hạn chế nhất định về độ chính xác, tính minh bạch của thuật toán, yêu cầu hạ tầng công nghệ, bảo mật dữ liệu và khả năng đánh giá các năng lực ngôn ngữ bậc cao. Do đó, AI không nên được xem là công cụ thay thế hoàn toàn vai trò của giảng viên mà cần được sử dụng như một giải pháp hỗ trợ trong mô hình đánh giá kết hợp giữa con người và công nghệ. Việc lựa chọn phương pháp phù hợp với mục tiêu đánh giá, trình độ người học và điều kiện triển khai sẽ góp phần nâng cao chất lượng dạy học ngữ pháp tiếng Trung, đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục trong thời đại số.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Nguyễn Công Khanh (2015). Kiểm tra đánh giá trong giáo dục. Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.

Đặng Thành Hưng (2017). Lý luận dạy học hiện đại. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.

Vi Thị Hoa, Thẩm Minh Tú, & Nguyễn Hồng Minh. (2022). Thiết kế phương án kiểm tra đánh giá học phần khẩu ngữ tiếng Trung Quốc sơ cấp tại Trường Ngoại ngữ – Đại học Thái Nguyên. Tạp chí Khoa học và Công nghệ Đại học Thái Nguyên, 227(09), 500–506.

Lê Nguyễn Ngọc Ánh. (2025). Nghiên cứu việc áp dụng Chatbox AI trong dạy học tiếng Trung Quốc (Trường hợp môn Tiếng Trung Quốc cơ bản 2, Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội). Tạp chí Khoa học Trường Đại học Mở Hà Nội.